

IS EMIGRATIE VAN NEDERLANDSCHE LANDBOUWERS NAAR SURINAME GEWENSCHT ?

„Onze door de ondervinding gerechtaardigde opinie is, dat „alle landverhuizing van Europeanen naar tropische gewesten „om daar veldarbeid te verrichten, voor de immigranten zelve „een ramp en voor de koloniën geen aanwinst is en slechts op „teleurstelling uitloopt.” P. M. NETSCHER.

Door een rooden draad verbonden. Armverzorging. Emigratie. Suriname. DOOR H. PYTTERSEN Tz., lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Den Haag 1892.

De heer Pyttersen is een gelukkig mensch.

Ware hij een gewoon sterveling geweest, zijn warm betoog om de hier en daar in Nederland bestaande werkeloosheid te verminderen en tevens eenigermate in Suriname's behoefte aan werkkrachten te voorzien door het bevorderen van de emigratie daarheen van Nederlandsche landbouwers, ware wellicht even onopgemerkt gebleven als dat van vele andere schrijvers over dat onderwerp.

Maar — hij is lid van de Tweede Kamer onzer Staten-Generaal. En nu heeft hij den Minister van Koloniën terstond bereid gevonden zijn betoog onder de aandacht te brengen van den Gouverneur van Suriname en dezen uittenoodigen zijne immigratiedenkbeelden aan het oordeel eener commissie te onderwerpen. Deze heeft zich gehaast aan dat verlangen te voldoen en in November ¹⁾ konden de dagbladen ons melden dat zoodanige commissie benoemd was.

¹⁾ Zie o. a. „Handelsblad” van 9 November.

Volgens die dagbladen is aan de commissie opgedragen „om te onderzoeken en te adviseeren of kolonisatie van Europeesche, speciaal van Nederlandsche landbouwers naar Suriname, ook uit een koloniaal oogpunt, gewenscht is, aan welke eischen behoort te worden voldaan en welke steun zou behooren te worden verleend.”

Is die commissie goed samengesteld ¹⁾, dan mogen wij dus eerlang weder een nieuw belangrijk rapport over die reeds zooveel besproken kolonisatie-quaestie te gemoet zien.

In afwachting daarvan, wenschen wij, ten vervolge op onze stukken daarover in „de Economist” van October 1890, October en December 1891, thans weder vooral naar aanleiding der brochure-Pyittersen eenige woorden aan het kolonisatie-vraagstuk te wijden. Niet om daarover eigen wijsheid te verkoopen, maar hoofdzakelijk om, evenals we in de zoo even vermelde stukken deden, de aandacht te vestigen op hetgeen mannen van wetenschap en ervaring over het gewichtig onderwerp, waarmede het wel en wee van velen gemoeid is, in het midden brachten.

Wij doen dit te eerder, en nu meer bepaald met het oog op Suriname, omdat we daardoor in de gelegenheid zijn eene oude schuld af te doen en eenige reeds lang op bespreking wachtende, aan onze West Indische koloniën gewijde geschriften, zij het dan ook slechts met enkele woorden, te vermelden.

Wat de heer Pyittersen in den aanvang zijner brochure over Armverzorging zegt, hoe belangrijk en leerzaam het ook is, zullen we thans schier geheel laten rusten, zoowel omdat we nog vrij onlangs aan dat onderwerp een paar artikels wijdden ²⁾, als omdat we thans voornamelijk de kolonisatie-quaestie wenschen te bespreken.

Met anderen, meent de heer Pyittersen, „dat onze tegenwoordige

²⁾ Blijkens het „Handelsblad” van 1 December, heeft de heer J. H. P. von Schmidt auf Altenstadt in de „Haagsche Courant” de door dat blad ondersteunde meening geuit, dat het medisch element te weinig in die commissie vertegenwoordigd was en er op gewezen dat de Hoogleeraar Van Overbeek de Meijer, Surgeon-General-Fayer, Dr. Dumontier en anderen zoodanige kolonisatie ontraadden. De heer Pyittersen daarentegen verdedigde in de H. C. de samenstelling der commissie en wees er o. a. op dat er drie landbouwers van de oude vestiging aan de Saramacca in waren opgenomen, die sedert eene halve eeuw in de kolonie gevestigd zijn.

¹⁾ Zie „de Economist” van Juni 1891 en April 1892, ook van December jl., blz. 948.

Armenwet ten eenenmale onvoldoende is om de eischen eener goede armverzorging tot hun recht te doen komen."

Het zijn echter voornamelijk de bekende treurige toestanden in Friesland, „waar een groot deel der arbeidersbevolking slechts gedurende een klein deel van het jaar werk kan vinden, voor een loon, dat onvoldoende is om in de behoefte van het gezin gedurende de overige maanden te voorzien", welke aanleiding gaven tot zijn geschrift.

„Verbetering van den tegenwoordigen toestand (zoo zegt hij p. 7) kan dáár slechts verkregen worden door wegneming, zooover dit althans mogelijk is, van de oorzaken der heerschende armoede, d. i. onder meer van de bestaande werkeloosheid, en onder de vele daartoe aanbevolen middelen zijn er twee, welke nadere overweging verdienen: 1°. den arbeider of den minvermogende het gebruik van den grond gemakkelijk te maken, door toepassing van maatregelen in den geest van de Engelsche „Allotments Act" en de Small Holdings Bill"; 2°. door de geheel of tijdelijk tot werkeloosheid gebrachte arbeidskrachten gelegenheid te verschaffen elders werk en brood te vinden."

Op den eersten maatregel vestigde de heer Pyttersen meer uitvoerig de aandacht in de „Vragen des Tijds" van Juni 1892. Thans bespreekt hij meer bepaald „de wenschelijkheid en uitvoerbaarheid van het tweede middel", o. a. naar aanleiding van een artikel over de van staatswege gedurende eenige jaren ondersteunde emigratie uit het Groothertogdom Baden, waaromtrent belangrijke bijzonderheden worden medegedeeld.

Uit het overzicht van het voor en tegen van het in Baden toegepaste stelsel blijkt dat het slechts eenige jaren in werking was. Toen trad, met uitnemend gevolg, blz. 18, „de sociale staatkunde, met haar streven naar verbetering van de stoffelijke belangen der bevolking, door wegneming van beletselen tegen een doelmatiger gebruik van den grond en het scheppen van nieuwe bronnen van bestaan, meer op den voorgrond. De verbetering der agrarische toestanden werd ernstig ter hand genomen; de verspreiding der landhuishoudkunde bevorderd door het stichten van landbouwscholen, het steunen van vereenigen en dergelijke; ambachtsscholen, museums en modelverzamelingen werden gesticht, nieuwe bedrijven met staats hulp ingevoerd en bevorderd ¹⁾ en daar naast op strenge wijze de regeling der armverzorging ter hand genomen."

¹⁾ „Wat op dit gebied ook ten onzent zou kunnen geschieden, is door den heer Muller in de Eerste Kamer aangetoond." Daaraan wordt

Na dit te hebben vooropgezet, komt de heer Pyttersen tot het betoog, dat onder de middelen, die tot verbetering der in sommige deelen van ons land, inzonderheid in Friesland, bestaande treurige toestanden zouden kunnen leiden, „ook eene van staatswege oordeelkundig geleide emigratie der, bij de bestaande verhoudingen overtollig gebleken arbeidskrachten ernstige overweging

dan herinnerd, voegende de heer Pyttersen er nog eenige wenken bij. Eene opmerking zij ons veroorloofd. Jaarlijks kan men in de Verslagen der Maatschappij van Weldadigheid lezen welke moeite het aan het bestuur kost de onderscheiden industriëen in de Koloniën beoefend, zonder te groot verlies te drijven. De moeilijkheid ligt niet, eene veeljarige ondervinding leerde ons dit, in het vinden van een nieuwen tak van industrie, doch veel meer in het vinden van genoegzaam debiet voor de producten dier industrie. Het komt ons voor dat de heeren Muller en Pyttersen zich dat debiet wat al te gemakkelijk voorstellen bij hun pleidooien voor de invoering van onderscheiden kleine industriëen onder de noodlijdende plattelandsbevolking in Friesland en andere provincien.

Wij veroorloven ons ook op het volgende te wijzen. Er is ook wel sprake van binnenlandsche emigratie, van bevordering door de regeering van de verhuizing naar onze heidestrekken. In de avondzitting der Tweede Kamer van 13 December sprak de heer Houwing over armverzorging door werkverschaffing en beval daarvoor heide-ontginning van staats- of gemeenteswege aan. Terecht o. i. merkte daaromtrent „Het Vaderland” van 15 Dec. in zijn „Kamer-Overzicht” op: „Toejuiching verdient zeker het denkbeeld, om in plaats van een aalmoeswerk te verschaffen, maar bij nader onderzoek zal de economische schaduwzijde niet verborgen blijven.” Wat die schaduwzijde betreft, zij herinnerd aan G. A. de Meester's „Bedenkingen tegen het voornemen om de heidevelden door de overbevolking te doen ontginnen”. (Arnhem, 1847); aan Löhnis' ernstige waarschuwing tegen zoodanige wijze van ontginning op groote schaal in zijn artikel „Ontginning van heidevelden in verband met werkverschaffing” in „de Economist” van Januari 1886, zie vooral p. 43; aan de verstandige woorden der in 1885 benoemde commissie tot het onderzoeken der mogelijkheid van heide-ontginning als middel tot werkverschaffing, die (zie Economist van 1887, p. 1151) in haar rapport schreef: „Eene heide-ontginning op groote schaal om aan de vele werklieden in den lande arbeid te verschaffen, is èn uit een economisch èn uit een philanthropisch oogpunt af te keuren”. Terecht dan ook o. i., gelijk trouwens van een oeconomist als Mr N. G. Pierson niet anders te verwachten was, is door den Minister van Financiën in December jl. bij de behandeling der begrooting van het Domeinfonds verklaard, dat van hem geen wetsvoorstellen zijn te verwachten om heide op groote schaal aan te koopen en tot bosch te maken.

verdient" (p. 20). Hij wijst er op dat die arbeidskrachten, door, gelijk nu het geval is, naar Noord-Amerika, Argentinië enz uit te wijken, voor ons verloren gaan, en wenscht daarom (p. 25) eene deugdelijk ingerichte emigratie-maatschappij, die den stroom der Nederlandsche landverhuizers naar onze Oost- en West-Indische koloniën zou kunnen leiden.

Het vraagstuk der emigratie daar heen is volgens hem nog altijd eene open vraag, en de bekende mislukking der kolonisatie aan de Saramacca in 1845, van welker treurig verloop een lezenswaardig overzicht werd gegeven, pleit, volgens den schrijver, volstrekt niet tegen zulke kolonisatie wanneer zij goed geleid wordt. Het adres aan de Tweede Kamer van een viertal dier kolonisten van 31 Maart 1855 en hetgeen in het Koloniaal Verslag van 1891 over Suriname wordt medegedeeld over den toestand der kolonisten afkomstig van de in 1854 opgeheven kolonisatie aan de Saramacca, wordt dan aangehaald als bewijs dat de Nederlander in Suriname wel degelijk „landbouwen en landbouwende zijn bestaan vinden kan en dat alzoo de kolonisatie van Suriname door Hollanders mogelijk is." (blz. 35).

De heer Pyttersen haalt vervolgens tal van schrijvers aan, die vóór eene kolonisatie van Suriname door Nederlanders pleiten ¹⁾, wijst op den natuurlijke, nog in te veel opzichten onbenutten rijkdom des lands, op het weinige dat „van Regeeringswege wordt ten koste gelegd aan de ontwikkeling der koloniale hulpbronnen, aan de vermeerdering van de kennis omtrent de produkten van dit door de natuur zoo rijk gezegende land," (p. 45), op den bloei van Demarara tegenover den treurigen toestand waarin Suriname verkeert. Onderscheiden middelen worden door hem aangegeven om tot verbetering te geraken: wegeaanleg,

¹⁾ Al wordt niet uitdrukkelijk gezegd, dat de Generaal P. M. Netscher, de bekwame schrijver o. a. van de „Geschiedenis van Essequibo, Demerary en Berbice", tot die schrijvers behoort, toch zou, natuurlijk tegen de bedoeling van den heer Pyttersen, uit het verband waarin op blz. 38 eenige woorden uit dat werk worden aangehaald, door een oppervlakkig lezer ligt de conclusie worden getrokken dat Netscher tot de voorstanders van zoodanige kolonisatie behoort. Aangezien die conclusie onjuist zou zijn, plaatsten we eenige andere zijner woorden als motto boven dit stuk. Men kan ze lezen op blz. 417 van bedoeld werk, dat, om dit in het voorbijgaan op te merken, al behandelt het de geschiedenis van die deelen van Guiana die niet meer tot het Nederlandsch gebied behooren, toch ook voor de geschiedenis van Suriname veel belangrijks en voor het tegenwoordige tal van wenken bevat.

aanmoediging van vruchtenteelt, enz. bovenal, p. 51, aanvoer van arbeidskrachten.

Na gewezen te hebben op hetgeen in de laatste jaren is gedaan om de immigratie van onder contract werkende arbeiders uit West-Indië, Britsch-Indië en Java te bevorderen en op de bezwaren daaraan verbonden, zegt onze schrijver, p. 52: „Doch „ook hierdoor wordt aan Suriname niet gegeven wat het in de „voornaamste plaats behoeft: eene arbeidzame, intelligente bevolking van vrije burgers, wier belangen één zijn met die der „tegenwoordige inwoners, één ook met die van het moederland. „Deze kan slechts verkregen worden door de immigratie van „eigen landgenooten, die genegen zijn daar een nieuw vaderland „te gronden, met behoud van eigen taal, zeden en gewoonten; „van menschen, die terwijl zij dáár het vrije burgerement „versterken, een krachtig middel van vooruitgang en ontwikkeling vormen.”

„Ten einde aan Suriname de mogelijkheid tot het verkrijgen „dezer bevolking van kleine landbouwers, kweekers, handwerkslieden, nijveren enz. te verzekeren, zijn evenwel twee dingen „noodzakelijk: de emigrant moet niet alleen zekerheid erlangen, „dat zijne toekomstige welvaart in verhouding staat tot de opofferingen, die hij zich in den eersten tijd zal moeten getroosten „en tot de risico welke hij loopt, maar ook dienen de door hem „verkregen resultaten, de nieuwe omstandigheden waarin hij verkeert, voldoende gunstig te zijn, om door zijn voorbeeld ook „anderen tot navolgen aan te moedigen. In de tweede plaats „behoort nagegaan of de uitkomsten van dien aard kunnen zijn, „dat zij de uitgaven wettigen.” Daarom dient, zoo wordt verder gezegd, „een nauwgezet onderzoek omtrent alle kansen van slagen „op den voorgrond te staan.” Dat tot dit onderzoek besloten is en het reeds in vollen gang is, werd boven reeds gezegd.

Wij haalden deze woorden van den heer Pyttersen aan ten einde goed te doen zien welk het eigenlijk doel van zijn emigratieplan is, en tevens dat, gelijk hij trouwens zelf zegt, daar door niet zou worden voorzien in de behoefte van de groote cultuur, van de planters, aan werkkrachten.

De heer P. spreekt vervolgens over de leiding aan de door hem voorgestane kolonisatie te geven, over de te nemen voorzorgsmaatregelen om mislukking te voorkomen, over de roeping van den staat om ten deze handelend op te treden, ook omdat de aanmerkelijke uitgaven welke voor de zaak nodig zullen zijn, niet licht door particulieren of vereenigingen zullen worden gedragen.

Goede verwachting ook uit een geldelijk oogpunt, koestert de heer P. van de toepassing van het Wakefield's-stelsel, dat in Zuid-Australië goede vruchten heeft gedragen. „Dit stelsel bestaat daarin, dat een immigratiefonds wordt bijeengebracht, waaruit de kosten der kolonisatie worden betaald; voorts dat er voor de ongecultiveerde gronden een prijs wordt vastgesteld, welke door den immigrant hetzij terstond, of langzamerhand in termijnen wordt afbetaald, welk bedrag, weder in het immigratiefonds gestort, bestemd wordt voor den aanvoer van nieuwe immigranten.”

Bij toepassing van dit stelsel zou het rationeel zijn, zegt onze schrijver, dat de kosten der immigratie worden gedragen door de kolonie, „die daarvan de voordeelen plukt, hetzij door het aangaan eener geldleening, hetzij door voorschotten van de Regeering van het moederland.”

Door bevordering dezer immigratie, zoo zegt hij ten slotte, zal tweeërlei doel worden bereikt. Suriname zou een nieuwe en schoone toekomst te gemoet gaan, en „aan honderden, ja duizenden verarmende landgenooten zou dáár de gelegenheid geboden worden een nieuwe toekomst te gemoet te gaan, vrij van armoede en gebrek, met welvaart in 't verschiet.”

In het bovenstaande gelooven wij een vrij volledig overzicht van den rijken inhoud der belangrijke brochure van den heer Pyttersen te hebben gegeven.

Voor hem verheugen wij ons er in dat hij de autoriteiten hier en ginds bereid heeft gevonden om, ter voldoening aan zijn verlangden, het reeds zooveel besproken kolonisatie-vraagstuk opnieuw aan een grondig onderzoek te onderwerpen. Van de uitkomsten van dat onderzoek zullen we met belangstelling kennis nemen. Maar we voorzien dat het rapport anders zal luiden dan de heer P. schijnt te verwachten en dat, mocht het al gunstig voor het plan luiden, de uitkomsten ver beneden zijne verwachting zullen blijken. Onzes inziens is het eene ilusie te meenen dat Suriname immer eene Nederlandsche landbouwkolonie zou worden, dat is eene waar de Nederlandsche boer tot welvaart zou kunnen komen.

Gaarne nemen we aan dat nog eenige tien-, wellicht honderdtallen Nederlanders in Suriname met veeteelt, vruchten- en groenteteelt hun brood zouden kunnen verdienen. Maar juist op grond van hetgeen de heer Pyttersen op p. 27 mededeelt over den toestand der kolonisten afkomstig van de vroegere kolonisatie aan de Saramacca, dat o. i. meer een kwijnend voortbestaan bewijst dan een bloei gelijk men na bijna eene halve eeuw van bestaan had mogen verwachten, en op p. 41 dat Demarara, dat zich zoo

krachtig ontwikkelde, in 1891 nog slechts 92 veehouderijen telde, blijven wij betwijfelen of eene wezenlijke kolonisatie van Suriname met Nederlanders mogelijk is.

Ware zij mogelijk, wij zouden zoodanige kolonisatie van harte toejuichen en in het belang der vele Nederlandsche werkloozen, die dan in dat door de natuur zoo rijk gezegende, maar door ons zoo zeer verwaarloosd land hun brood zouden kunnen verdienen, en in het belang van Suriname, dat daardoor tot ontwikkeling zou kunnen komen. De heer Pyttersen heeft ons echter nog niet overtuigd van de mogelijkheid van zoodanige kolonisatie, of van de wenschelijkheid dat de staat zich daarmede zoude inlaten, dus de kosten en de verantwoordelijkheid daarvan op zich nemen.

Evenals in December 1891 ¹⁾, betwijfelen wij nog altijd op historische en hygiënische gronden de mogelijkheid eener wezenlijke Europeesche kolonisatie in de tropen, zelfs op de hoogvlakten ²⁾, en we herhalen: „eene kolonisatie met Nederlandsche landbouwers in Suriname zouden we zeer stellig allerminst durven aanraden.”

Wat tegen zoodanige kolonisatie onlangs in dit tijdschrift in een drietal artikelen werd aangevoerd, wordt hier natuurlijk niet herhaald. Maar ter nadere bevestiging onzer meening willen we, tegenover de autoriteiten door den heer Pyttersen vóór zijne meening aangehaald, nog eenige namen toevoegen aan „de wolke van getuigen”, waarvan in den laatsten regel van ons artikel van December 1891 sprake was.

Dat de Generaal P. M. Netscher, die evenals zijn broeder, de bekende schrijver over West-Indische toestanden, A. D. van der Gon Netscher, eenige jaren in Britsch- en in Nederlandsch-Guiana

¹⁾ Zie „Economist” p. 854.

²⁾ Dat men er in Oost-Indië evenzoo over denkt, schijnt te mogen worden opgemaakt uit de omstandigheid dat niets meer wordt vernomen over de Prijsvraag betreffende eene emigratie van Nederl. Landbouwers naar de bovenlanden van Sumatra, waarvan in „de Economist” van October 1890 sprake was. Wel vindt men in de Indische bladen en tijdschriften (z. o. a. „Ind. Gids” van Oct. en Dec. 1890 p. 1994 en 2503, Oct. 91, p. 1784, Nov. '92, p. 2203) telkens berichten betreffende de ook door ons zeer toegejuichte, door de Regeering ondersteunde vestiging van oud-Indische militairen in Java's bergstreken. Maar reeds vroeger wezen we er op dat zoo iets geheel anders is als de kolonisatie thans door den heer Pyttersen voorgestaan.

doorbracht, eene Europeesche kolonisatie dier gewesten ontraadt, is boven reeds gezegd.

In de algemeene vergadering van het Indisch Genootschap van 15 Maart 1892 werd door Mr. J. M. Gülcher eene voordracht gehouden over „Immigratie en kolonisatie in Suriname.” Zijne derde stelling luidde: „Om redenen van moreelen aard is eene vestiging van Hollandsche landbouwers wenschelijk.” Zij werd slechts kortelijk toegelicht (zie „Handelingen”, blz. 112 en 128), o. a. met de opmerking dat het doel niet was „dat de Hollandsche landbouwers zelven den zwaren arbeid zouden verrichten.” Voor eigenlijk debat over die stelling was het dien avond te laat geworden. De voorzitter wees er op dat in het Indisch Genootschap, waar indertijd het betoog van den ondervindingrijken Indischen geneesheer Dr. C. van der Burg tegen zulke kolonisatie, althans wanneer niet aan vele, moeilijk te verwezenlijken eischen wordt voldaan, zooveel instemming gevonden heeft ¹⁾, daartegen waarschijnlijk een storm zou opgaan. Dr. F. A. C. Dumontier, die jaren lang als officier van gezondheid in Suriname had doorgebracht, bepaalde zich er dan ook toe te herinneren aan de vele mislukte pogingen tot zoodanige kolonisatie en er op te wijzen dat het tropisch klimaat zich daartegen verzette.

Dat Sir Wm. Moore, de gewezen chef van den geneeskundigen dienst in Britsch-Indië, hetzelfde betoogde, toonden wij aan in „de Economist” van December 1891, blz. 852.

Uit de verslagen der Berlijnsche en Londensche Hygiënische Congressen, door ons vroeger aangehaald, zou nog menig argument tegen zoodanige kolonisatie kunnen worden vermeld.

Daarentegen zou de heer Pyttersen, naast de autoriteiten door hem reeds voor zijn gevoelens aangehaald, nog kunnen wijzen op het artikel in „het Handelsblad” van 16 Nov. jl., waarin Dr. O. A. Peters, officier van gezondheid in Suriname, eene emigratie van Nederlanders naar dat land zeer mogelijk acht, blijkens den toestand waarin de overblijvenden der kolonisatie aan de Samacca verkeerden ²⁾, dus instemt met Pyttersen's brochure en het naar aanleiding daarvan ingesteld onderzoek; op het betoog in

¹⁾ Zie Verslag der alg. verg. van het I. G. van 13 Dec. 1887, p. 129 e. v. Dat Dr. v. d. Burg eene kolonisatie van Ned. landbouwers in onze O. en W. Ind. bezittingen nog steeds voor onmogelijk houdt, (evenzeer als de Hoogleraar van Overbeek de Meijer dit doet), werd aangetoond in „de Economist” van December 1891, p. 851.

²⁾ Wij herinneren aan het daaromtrent hierboven opgemerkte.

„de Ind. Gids” van April 1892 van Dr. P. J. A. Sluys, die, na drie jaren arts in Japan te zijn geweest, zich verklaart vóór Europeesche kolonisatie in de tropen; vooral op eene autoriteit als die van Professor Stokvis, die in de Maatschappij Diligentia te 's Gravenhage op 11 Maart 1892 eene boeiende voordracht hield over den „invloed der tropische warmte op den mensch in verband met de kolonisatie” en daarbij opnieuw zijne bekende theorie verkondigde, dat de mensch in alle hemelstreken kan leven en arbeiden. Een uitvoerig overzicht dier voordracht wordt aangetroffen in de Haagsche dagbladen dier dagen en in Haaxman's bekende verzameling: „Maatschappij Diligentia. Natuurkundige voordrachten”, 20^e serie. Zijne slotsom was deze: over de al of niet wenschelijkheid dat Europeanen naar de tropen worden gezonden als kolonisten had hij niet gesproken, omdat hij de politieke en economische zijde der quaestie opzettelijk onbesproken had gelaten en de zaak alleen als beoefenaar der natuurkundige wetenschap had willen beschouwen. En dan was zijne overtuiging dat, wat de fysieke gesteldheid van den Europeaan betreft om in de tropen te leven sans esprit de retour en daar den grond te bearbeiten, deze, bij eene wijze van arbeiden zoo als die in de tropen noodzakelijk is en bij gelijke gesteldheid van den bodem als in de gematigde luchtstreken in de tropen uitstekend kan leven en werken.”

Voor den heer Pyttersen en zijne medestanders is het natuurlijk van beteekenis dat zij zich op het gezag van een man als de Amsterdamsche hoogleeraar Stokvis kunnen beroepen. Daartegenover staat echter dat een geleerde als de Utrechtsche hoogleeraar van Overbeek de Meijer en eene geheele „wolke van getuigen”, door ons hierboven en in onze vroegere stukken vermeld, van eene geheel tegenovergestelde meening zijn. Dat wij, met allen eerbied voor het gevoelen van een geleerde als professor Stokvis, ons eerder aan de zijde zijner tegenstanders scharen, blijkt genoegzaam uit het bovenstaande.

Voor het oogenblik en in afwachting van het rapport der in Suriname te werk gestelde commissie wenschen wij op de zaak niet verder in te gaan.

Slechts nog dit: van harte zouden wij er ons in verheugen dat eenmaal mocht blijken dat eene flinke Europeesche kolonisatie van Suriname mogelijk ware, overtuigd dat deze krachtig tot den bloei en de ontwikkeling dier kolonie zou kunnen bijdragen. Voorshands echter en het betreurende dat het late oogenblik waarop de begrooting voor Suriname op 23 December in de

Tweede Kamer in behandeling kwam, het onmogelijk maakte de kolonisatie- en immigratie-quaestie eenigszins grondig te behandelen, blijven wij van oordeel dat, voor de ontwikkeling van Suriname meer te verwachten is van eene goede regeling der immigratie-quaestie, vooral van een ruimen aanvoer van Javanen, dan van eene kolonisatie met Nederlandsche landbouwers.

Daarover nog een enkel woord, zeer kort echter, omdat het opnieuw bespreken der Europeesche kolonisatie ons langer ophield dan in de bedoeling lag. De kolonisatie-quaestie zal echter verder ook nu en dan nog even ter sprake moeten komen.

Over de immigratie-quaestie is, ook in de laatste jaren ¹⁾, heel wat gesproken en geschreven. Wij kunnen thans weinig meer doen dan een deel der daarover handelende geschriften vermelden, aan hen die ons hunne stukken toezonden verschooning vragende dat ze zoolang onbesproken werden gelaten.

Aan het debat over de immigratie-quaestie onlangs in het Indisch Genootschap gevoerd, werd zoo even reeds herinnerd.

De heer W. Elout van Soeterwoude, die bij dat debat ook het woord voerde, en die in 1884, na zijn verblijf in Suriname, eerst in „de Gids” van dat jaar, no. 3, zijn bezoek aan „de Surinaamsche Goudvelden” beschreef en vervolgens aan die kolonie zijn keurig, veel geprezen boekje „Onze West” wijdde, zegt daarin, p. 61, dat Suriname vóór alles behoefte heeft „aan arbeidskrachten, aan bevolking, aan nieuw bloed.” Na te hebben gewezen op de bezwaren ondervonden bij de aanvoering van Britsch-Indische en Nederlandsch-Indische koelies ²⁾, bepleit hij, p. 78, warm den aanvoer van chineesche arbeiders ³⁾.

In 1883 schonk de heer A. J. Riko ons zijn werk: „Ons rijk Suriname” (Rotterdam), dat schetsen bevat om ons land en volk te doen kennen.

¹⁾ Wat vroegere jaren betreft, moge worden verwezen naar de Kol. Kron. in „de Econ.” van Juni 1873, April '76, November '78, Maart '80, Dec. '84, p. 1130. Z. o. Econ. April '88, p. 258.

²⁾ Het is bekend dat sedert dien tijd goed geslaagde proeven met den aanvoer van Javanen zijn genomen.

³⁾ Nu de bezwaren tegen den aanvoer van Javanen goeddeels geweken schijnen, vertrouwen wij dat, met het oog op eene blijvende kolonisatie, de heer Elout, die trouwens in de laatste jaren meermalen vóór den aanvoer van Javanen pleitte, met ons, om licht te begrijpen redenen, Suriname liever met Javanen dan Chineezzen zou zien bevolken.

Na „een woord vooraf” wordt gesproken over „Land en Stad”, „Bevolking en levenswijs”¹⁾, „de Surinaamsche inboorlingen te Amsterdam”, „Plantages en cultures”, „Een blik op de geschiedenis en den tegenwoordigen toestand”, „Cijfers”, „Suriname's toekomst.” In dit laatste gedeelte, blz. 255 e. v., is sprake van kolonisatie en emigratie. De schrijver meent dat zij gevoegelijk kunnen samengaan en dat de Regeering zich beiden moet aantrekken. Op de vraag of kolonisatie van blanken in Suriname mogelijk is, antwoordt hij: „ontkennend, wanneer de bedoeling is van de kolonisten boeren te maken of hen zelf veldarbeid te doen verrichten; bevestigend, wanneer men landbouwers deed overkomen, hen ter beplanting met koffie, cacao of voedingsgewassen gereed gemaakt terrein gaf en tevens aan arbeiders hielp”, dus kleine plantage eigenaren van hen maakte.

Zonder verder in te gaan op hetgeen de schrijver nog tot aanprijzing van dat denkbeeld zegt, merken wij enkel op dat dit geheel iets anders is dan men gewoonlijk onder kolonisatie verstaat.

Verder is sprake van den weinig opleverenden „arbeid van vrije negers of kleurlingen”, van de Chineesche arbeiders, van de Britsch-Indische koelies en worden wenken gegeven omtrent de ten hunnen behoefte te nemen maatregelen.

Mr. A. C. Wesenhagen, die na zijn terugkeer uit Suriname steeds voortgaat aan die kolonie zijne aandacht te wijden²⁾ gaf o. a. in 1886 twee brochures uit: „Eenige beschouwingen gewijd aan de belangen der kolonie Suriname” en „De middelen, door de Staten-Generaal aangegeven tot behoud der kolonie Suriname van meer nabij beschouwd.” Reeds op de eerste bladzijde van dat tweede stuk verklaart hij zich tegen den aanvoer van Chineezers.

1) Het beeld ons daarbij van de creoolsche bevolking gegeven is zeker niet fraai. Maar toch heel wat minder donker getint dan dat ons geschetst in „De Creool, Losse Schetsen uit het West-Indische Volksleven”, door O. S. T., iemand die 16 jaren (als R.-K. geestelijke?) in W.-I. doorbracht (overdruk uit „de Katholiek”, dl. 6, 1891). De schrijver oordeelt zeer ongunstig over de creoolsche bevolking zoowel van Suriname als van onze W.-I. eilanden en over den toestand aldaar in het geheel.

2) Zoo had hij in de „Nieuwe Rotterdamsche Courant” van Januari tot Mei 1886 eene geheele reeks artikelen geschreven over den ongunstigen economischen toestand van Suriname. Wat hij daarin schreef over den aanvoer van Chineesche immigranten, gaf den heer Snelleman aanleiding een pleidooi vóór die immigratie te leveren in de „N. R. C. van 17 en 18 Juni '86.

In de eerste plaats bespreekt hij de behoefte aan vreemde arbeidskrachten, en in verband daarmee de immigratie over het algemeen en de Britsch-Indische koolie-immigratie in het bijzonder. Hij wijst vervolgens op de z. i. „bestaande mogelijkheid van vrijen arbeid in Suriname en op de noodzakelijkheid daarvan.”

Tot ons leedwezen kunnen wij thans over die belangrijke brochure niet verder uitweiden en moeten ons bepalen tot de herinnering aan het uitvoerig artikel, dat de heer S. Muller van Voorst er aan wijdde in „de Gids” van April 1887.

In datzelfde jaar had de heer Wesenhagen nog de gelegenheid de kolonisatie- en immigratie-quaestie te bespreken bij zijne uitvoerige behandeling van het laatste werk van den zoo bekenden, in October van dat jaar te Stuttgart overleden A. Kappler: „Surinam, sein Land, seine Natur, Bevölkerung und Kulturverhältnisse” (Stuttgart, 1887). Zie „Ind. Gids” van Mei '87, p. 764, vooral 787 e. v. Kappler, het is bekend, was steeds voorstander eener Europeesche kolonisatie, mits goed voorbereid en goed geleid. In zijn laatste werk beveelt hij bepaald eene staatskolonisatie aan. Mr. Wesenhagen blijft eene massale kolonisatie in hooge mate onraadzaam achten.

„De Vereeniging voor Suriname” ¹⁾, het is bekend, wendt zich van tijd tot tijd met adressen tot de Staten-Generaal of tot den Minister van Koloniën. Zoo vroeg zij op 19 April 1887 dat de

1) In vroegere jaren had deze de welwillendheid ons nog al eens stukken toe te zenden. Steeds ontbrak echter, sedert in de K. Kr. in de Econ. v. Nov. '78, p. 1050, een woord aan die Vereeniging werd gewijd, de gelegenheid er op terug te komen. Begrijpelijker wijze werd dan ook de geregelde toezending van stukken gestaakt. Het in den tekst vermelde adres van 19 April '87 en een vroeger van 9 Dec '86 werd ons echter weder toegezonden. Maar overigens vernemen wij slechts nu en dan uit de dagbladen dat de Vereeniging van tijd tot tijd teekenen van leven geeft. Bij de mindere bekendheid met en onverschilligheid van velen omtrent onze West-Indische bezittingen zou eene Vereeniging van deskundigen en belangstellenden ongetwijfeld niet kunnen stichten door licht te verspreiden. Maar daartoe behoort zij onzes inziens zich onophoudelijk tot het publiek te wenden, liefst, dunkt ons, niet in een eigen orgaan dat waarschijnlijk tot een kleinen kring beperkt zou blijven, maar in een onzer groote of veel gelezen dagbladen, of in het weekblad „De Indische Tolk van het Nieuws van den Dag”. dat, naar wij hopen, onder de oogen komt van allen, die in de koloniale zaken belang stellen.

emigratie van arbeiders uit den Indischen Archipel naar Suriname bevorderd zou worden.

Hetzelfde werd onlangs gevraagd in „Het Nieuws van den Dag.” Men weet dat dat blad, welks talrijke lezers lang niet allen, helaas! lezers van zijne „Indische Tolk” schijnen te zijn, het nuttig heeft geacht eene rubriek „Onze Koloniën” te openen, onder welk hoofd minstens eens in de maand, n. f., een artikel, kennelijk van eene bevoegde hand afkomstig, verschijnt. In „het Nieuws” van 31 Maart, 28 en 29 April 1892 verschenen een drietal artikelen aan Suriname gewijd. Daarin was sprake van de oorzaken van den minderen bloei van Suriname in vergelijking met het aangrenzende Demerara, over de moeilijkheden met de Britsch-Indische koelies ondervonden, werd de wenschelijkheid eener immigratie van Javanen betoogd en aangegeven hoe de schrijver meende dat zij zou behooren te worden geregeld.

Hierbij moeten wij het laten:

Genoeg is ook reeds gezegd ten blijk: 1°. dat, zoo er nog steeds stemmen opgaan ten gunste eener Europeesche kolonisatie in de tropen, speciaal in Suriname, ook zeer velen zich op hygiënische en andere gronden daartegen blijven verklaren; 2°. dat de vraag om aanvoer van arbeidskrachten voor Suriname steeds eene brandende blijft en er, teneinde te gemoet te komen aan de bezwaren, ondervondene en tegemoet geziene, van den aanvoer van Britsch-Indisch of Chineesche koelies, steeds meer stemmen opgaan voor het leiden van een deel der overbevolking van Java naar Suriname.

Onzes inziens pleit inderdaad zeer veel daarvoor. De Javaan, goed behandeld en een goed loon genietend, zou er tot een betrekkelijken staat van welvaart kunnen geraken en veel eerder dan de Britsch-Indische of Chineesche koelie een blijvend element der bevolking, een wezenlijk kolonist worden, en daardoor ook na ommekomst van zijn werkecontract tot ontwikkeling van het land bijdragen.

Eene, vooral ook in het belang van den goeden, gewilligen Javaan, goed geregelde immigratie van Javanen zouden wij een zegen voor Suriname achten. Wij verwachten daarvan veel meer voor de ontwikkeling van het rijke, maar aan schaarschte van arbeidskrachten lijdende land dan van de door den heer Pyttersen en anderen voorgestane Europeesche kolonisatie.

J. K. W. QUARLES VAN UFFORD.